

Ege Bölgesi Çevreci Sivil Toplum Buluşması

Sonuç Raporu

Bu toplantı Yaşar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi kapsamında düzenlenmiştir.

YAŞAR ÜNİVERSİTESİ
İşletme Fakültesi

YAŞAR ÜNİVERSİTESİ
Akademi Uygulama ve Araştırma Merkezi

EGE BÖLGESİ ÇEVRECİ SİVİL TOPLUM BULUŞMASI SONUÇ RAPORU

Dr. Öğr. Üyesi Özge Can
Dr. Defne Gönenç
Büşra Sarıkaya
İrem Ak

Temmuz 2021

Yaşar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi 093

Yaşar Üniversitesi İşletme Fakültesi

Yaşar Üniversitesi Akdeniz Uygulama ve Araştırma Merkezi

*Lütfen bu rapora atıf vermeyiniz. Bu araştırma projesinin ilgili akademik çıktıları hazırlık aşamasındadır.

Hazırlayanlar

Dr. Öğr. Üyesi Özge Can: Doktorasını Sabancı Üniversitesi'nde Yönetim Bilimleri alanında tamamlamıştır. 2013 yılından beri İzmir Yaşar Üniversitesi'nde tam zamanlı öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Ayrıca Belçika'daki Antwerp Üniversitesi'nde doktora sonrası araştırmacı olarak görev almıştır (2014-2015). Araştırma ilgisi ve yaptığı yayınlar şu konuları içermektedir: örgütsel kimlikler ve sınıflandırmalar, kurumsal mantıklar, kurumsal girişimcilik, yenilikçi ve rekabetçi kümeler.

e-mail: ozge.can@yasar.edu.tr

Dr. Defne Gönenç: Yaşar Üniversitesi Akdeniz Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde çalışmaktadır. 2010'da ODTÜ Uluslararası İlişkiler bölümünden birincilik derecesi ile mezun olmuştur. 2012'de burslu okuduğu Cambridge Üniversitesi Uluslararası İlişkiler'de yüksek lisans derecesini tamamlamıştır. 2018 yılında İsviçre'nin Cenevre kentindeki Graduate Institute of International and Development Studies'de Uluslararası İlişkiler doktorasını bitirmiştir. Birçok akademik yayını ve de bir kitabı bulunan Gönenç uluslararası çevre politikası, iktisat politikası, Akdeniz ve Hindistan üstüne çalışmaktadır.

e-mail: defne.gonenc@yasar.edu.tr

Büşra Sarıkaya: Lisansını 2018 yılında Yaşar Üniversitesi İngilizce İşletme bölümünde tamamlamıştır. İngilizce İşletme bölümünde, Yönetim alanında yüksek lisansına devam etmektedir. Yönetim ve İnsan Kaynakları başlıca ilgi alanıdır. Projede araştırma asistanı olarak görev almıştır.

İrem Ak: Yaşar Üniversitesi İşletme ve Uluslararası Ticaret ve Finansman bölümlerinde lisans eğitimini sürdürmektedir. Yaratıcı pazarlama, sürdürülebilirlik, etki yaratımı, sinema, yabancı diller ve yoga ile ilgilenmektedir. Ak, projede araştırma asistanı olarak görev almıştır.

Giriş

Bu rapor, Yaşar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi #093, 'Ege Bölgesi'ndeki Çevreci Sivil Toplumun Gelişimi ve Etkinliği' çerçevesinde, 21 Mayıs 2021 günü Ege Bölgesi'ndeki çevreci sivil toplum kuruluşları ile düzenlenen online buluşmanın sonuç raporudur.

Bu proje için Ege Bölgesi'ndeki 8 ile ek olarak Balıkesir ve Çanakkale'deki toplam 150 çevreci kuruluştan online anket yöntemi ile veri toplanmıştır. Çevreci kuruluşlar anketi Ağustos 2020 ile Aralık 2020 arasında doldurmuşlardır. 21 Mayıs'taki online buluşmaya bu ankete katılan çevreci kuruluşlar, konu ile ilgilenen akademisyenler, çevreciler, diğer sivil toplum kuruluşları ve öğrenciler davet edilmiştir. Toplantılar herkese açık olarak Zoom üzerinden düzenlenmiştir.

Destekleri için Yaşar Üniversitesi'ne ve araştırmamıza katılan tüm çevreci kuruluşlara teşekkür ederiz.

Çevreci Sivil Toplum Oturumlarında Tartışılanlar

Etkinliğimiz toplam 4 online oturumdan oluşmuştur.

I. Oturum:

Etkinlik, Dr. Öğr. Üyesi Özge Can ve Dr. Defne Gönenç tarafından yürütülen ve Yaşar Üniversitesi tarafından desteklenen (BAP093) 'Ege Bölgesi'ndeki Çevreci Sivil Toplumun Gelişimi ve Etkinliği' araştırması içeriğinin ve sonuçların paylaşılmasıyla başladı. İlk sözü alan Dr. Can, çalışmadaki temel amaçlarının gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'nin yereldeki çevreci sivil toplum deneyimini yansıtmak ve dünyadaki diğer örneklerle karşılaştırmak olduğunu, bunun için Ege Bölgesi'nde faaliyet gösteren çevreci kuruluşlara ve bu kuruluşların özelliklerine odaklandıklarını ifade etti.

Ege Bölgesi'nde çok çeşitli ve derin çevre sorunları yaşanmakta olduğunu dile getiren Dr. Can, çalışmanın yöntemi ve yapılan anket çalışmasının içeriği hakkında bilgi verdi. Toplam 150 örgütün katılımcı olduğu araştırmadan elde edilen verilere göre, bu örgütlerin önemli bir bölümünün 2010 yılı ve sonrasında kurulduğu, dar bir ölçekte faaliyet gösterdiği ve önemli kaynak sıkıntıları yaşadıkları belirtildi. Daha sonra söz alan Dr. Gönenç, bu kuruluşların gönüllü-katılımcı profillerini paylaştı ve karar mekanizmaları hakkında bilgi verdi. Dr. Gönenç konuşmasını çevreci kuruluşların bölgedeki çevre sorunlarının düzeyi, çevre mücadelesini sundukları katkılar ve bu mücadelede karşılaştıkları sorunlar üzerine değerlendirmelerini paylaşarak sonlandırdı.

Oturum sonundaki soru-cevap kısmında farklı çevre kuruluşlarından katılımcılar söz alarak çalışma bulguları ve kendi deneyimleri arasındaki benzerliklere vurgu yaptılar. Öte yandan, kentte ve kırsal kesimde çevre mücadelesi yapmak arasında önemli farklar bulunduğunun da altı çizildi.

Mekan sıkıntısının çevreci kuruluşların etkinlik düzeyine olan etkisi detaylı tartışılarak çevreci kuruluşlara mekan sağlayan farklı belediyelerden (İsviçre'nin Cenevre kentindeki Uluslararası Çevre Evi ve Bursa Nilüfer Belediyesi'nin projesi Dernekler Yerleşkesi) örnekler verildi.

II. Oturum:

Etkinliğin ‘Çevreci Sivil Toplum üzerine Akademik Değerlendirmeler’ başlıklı ikinci oturumu, İzmir Ekonomi Üniversitesi Sosyoloji Bölüm başkanı Prof. Dr. Hayriye Özen’in sunumuyla başladı. Dr. Özen, ‘Çevreci Sivil Toplum üzerine Akademik Değerlendirmeler’ başlıklı sunumunda önce genel olarak çevresel mücadeleden ve niteliklerinden, bu mücadelenin temelini oluşturan itirazlardan, bu itirazlardan doğan fırsatlardan ve yerel hareketler arası dayanışmadan (kaynak paylaşımı, öğrenme-öğretme, ortak dil inşası, ortak hedeflerin inşası vb.) bahsetti. Dr. Özen son olarak, günümüzde çevre mücadelesine yönelik tehditlere değindi.

Oturumun ikinci konuşmacısı olarak söz alan Doç. Dr. Çağrı Eryılmaz (İzmir Bakırçay Üniversitesi), ‘Çevreci Sivil Toplum Kuruluşları: Ulusalda Yerele’ isimli sunumunda çevreci örgütlerin ‘modern çevre hareketleri, lobici ve profesyonel STK’lar, katılımcı baskı grupları, kamu yararına lobi grupları’ olarak sınıflandırılabilceğini belirtti. Dr. Eryılmaz, şu an Türkiye’deki çevre hareketlerine bakıldığında STK sektörü büyürken çevre sorunlarının da büyümekte olduğunu, gönüllük açısından ise sorumluluk arttıkça katılımın azaldığı tespitlerinde bulundu. Son olarak, yerel çevreci derneklerin devamlılığının en önemli sorunların başında geldiğini ifade etti.

Oturumun bir diğer konuşmacısı Bahçeşehir Üniversitesi’nden Doç. Dr. Hande Paker ise, ‘Siyasi Bağlamın Ekoloji Mücadelesine Etkisi’ başlıklı sunumunda öncelikli olarak ekoloji mücadelesinde siyasi bağlamın nereye oturduğu ve bu bağlamın sivil toplumu nasıl etkilediği konusuna değindi. Siyasi bağlamın birincil olarak işbirliği-itilaf ekseninde devleti, ikinci olarak ideolojik kutuplaşmayı, ve son olarak siyasi söylemi (ekonomik büyüme, hizmet siyaseti, mega projeler, asıl çevrecinin kim olduğu tartışması vb.) içerdiğine vurgu yapan Dr. Paker, farklı baskı mekanizmaları sonucunda Türkiye’de aktivizmin giderek daha riskli hale geldiğini, müşterekler yaratmanın zorlaştığını ve dönüşüm yaratma kapasitesinin daraldığını ifade etti. Aynı zamanda, ekolojinin sadece teknik bir mesele olarak ele alınmasının getirdiği kısıtların altını çizdi.

II.Oturumun son konuşmacısı olan Boğaziçi Üniversitesi’nden Doç. Dr. Zeynep Kadirbeyoğlu ‘Çevre Korumada Ulusötesi Ağların ve Uluslararası Donörlerin Rolü’ başlıklı sunumunda bilgiyi stratejik olarak kullanmada uluslararası ağların öneminden söz etti ve konuyla ilgili Türkiye ve Hindistan için karşılaştırmalı bir değerlendirme yaptı. Adil geçiş kavramının önemine dikkat çeken Dr. Kadirbeyoğlu temel sıkıntının karar alma mekanizmalarına erişimdeki kısıtlar olduğunu ve ulusötesi ağlarda etkili olmak için yerelde bir hareketin mutlaka var olması gerektiğini sözlerine ekledi.

Oturum sonundaki genel tartışmada ‘ülkedeki kutuplaşmanın ötesine geçmek için nasıl bir çevreci söylem kurgulanması gerekiyor’ sorusuna Dr. Özen, bunun kolay olmadığı ama ümitsiz de olunmaması gerektiği yanıtını verdi. Başka bir soruya yanıt olarak Dr. Kadirbeyoğlu, çevre mücadelesi konusunda akademisyenlik ve aktivistlik rollerinin bir arada bilgi üretmesinin önemini ifade etti.

Oturumun sonunda tartışılan diğer sorulardan bazıları ise şöyleydi: Kanal İstanbul gibi çevreyi tehdit eden büyük projelerin gerçekleşmemesi için yurt dışındaki finans kuruluşlarına nasıl bir baskı yapılabilir? Yerel çevre mücadeleleri esnasında maruz kalınan baskılar, hem akademik hem hukuk yönünden hissedilen eksiklik ve yalnızlık nasıl aşılabılır?

III. Oturum:

Öğleden sonra gerçekleşen ‘Çevreci Sivil Toplum üzerine Sahadan Değerlendirmeler’ başlıklı üçüncü oturum, İda Dayanışma Derneği’nden Sn. Pınar Bilir’in konuşmasıyla başladı. Derneğin kuruluş amacı ve faaliyetleri hakkında bilgi verdikten sonra Kaz Dağları’ndaki (Kirazlı) altın madeni projesi gibi Çanakkale ve etrafındaki güncel çevre sorunlarını ve yürütülen mücadelelerin geldiği son aşamaları paylaştı. Ayrıca, çevreciler için hukuksal mücadelenin maliyetine ve yoruculuğuna dikkat çekti.

Hemen ardından konuşan Yatağan Yeşil Yaşam Derneği Başkanı Sn. Kazım Erol da dernekleri hakkında bilgi vererek termik santraller yanında bölgedeki kömür madenlerinin güncel mücadele meseleleri olduğunu paylaştı. Sn. Erol, yerel yönetimlerin maden şirketleriyle işbirliği yaptığını, yerel medyanın şirketlerin istedikleri tarzda haberler ürettiklerini, hukuksal süreçlerin ağır ve taraflı işlediğini, STK’lar arasında kopukluklar yaşandığını, yerel halk üzerinde en önemli tehdidin kamulaştırma olduğunu, tarım ve hayvancılıkla geçinemeyen örgütsüz-birliksiz durumdaki köylülerin ya göçe zorlandıklarını, ya da açılan madenlerde çalışmak durumunda kaldıklarını ifade etti.

Bir sonraki konuşmacı TEMA Vakfı İzmir İl Temsilcisi Sn. Özcan Gökoğlu idi. Vakfın ve İzmir şubesinin faaliyetlerini özetledikten sonra genel olarak çevreci derneklerin bilinirliğinin az olmasına ve bu sebeple karşılaşılan sorunlara dikkat çekti. Bornova Belediyesi’nin hayata geçirdiği Sivil Toplum Yerleşkesini iyi bir yerel yönetim-sivil toplum işbirliği örneği olarak ifade eden Gökoğlu, gönüllü sayıları büyük olmasına rağmen eyleme geçildiğinde katılımın azaldığına dikkat çekti.

Avukat Sn. Arif Ali Cangı ise çevreci olmayı hukuki açıdan yaklaşarak değerlendirdi. Herkesin yaşama hakkına sahip olduğunu ve gelecek kuşaklara karşı sorumluluğumuz bulunduğunu ifade eden Cangı, ‘üçüncü kuşak haklar’ olarak değerlendirilen çevre haklarının aslında yaşama hakkının bir ön koşulu olduğunu belirtti. Sn. Cangı ayrıca çevre davalarında avukatların ve STK’ların yaşadıkları sorunlara dikkat çekti.

III.Oturumun son konuşmacısı Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği’nden Bahattin Sürücü ise, derneğin Bafa Gölü Tabiat Parkındaki çalışmalarından bahsetti, kamu kuruluşlarıyla ilişkilerin önemine ve yerel yönetimlerin kendilerine verdikleri desteklere değindi. Aydın ili sınırlarındaki Beşparmak Dağları’nın hem arkeolojik, hem doğa-yaban hayatı açısından zenginliğine rağmen birçok maden ruhsatı verildiğini, dağın bütüncül bir şekilde korunabilmesi için buranın milli park statüsü kazanması gerektiği ifade etti.

IV. Oturum:

'Ege Bölgesi'ndeki Çevreci Sivil Toplum Üzerine Durum Değerlendirmesi' başlıklı son oturumda ilk olarak İzmir Çevre Gönüllüleri Platformu Sözcüsü Sn. Merih Akın Yücel, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile yaptıkları çalışmalardan, vahşi madencilikten, termik santrallerden ve güncel çevre eylemlerinden bahseden kısa bir sunum gerçekleştirdi. Oturum süresince TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şube Başkanı Sn. Helil İnay Kınay da oda olarak çevre mücadelesine ne şekilde katkılar sunduklarını anlattı.

Oturumda yerel ölçekteki işbirliklerinin önemli bir unsuru olarak Kent Konseylerinin etkinliği ve rolü de tartışmaya açıldı. Yapısal sorunlara dikkat çekilerek sivil toplumun çoğu zaman kent konseyi toplantılarına davet edilmediği ve sivil toplum ile bilgi paylaşımı yapılmadığı ifade edildi. Aynı zamanda kent konseylerinin özerk bütçeye ve yapıya kavuşmasının önemi vurgulandı ve bu olduğunda çevre konusunda önemli aşamalar kaydedilebileceği belirtildi.

Temel sorunları görmeden (kar hırsına dayanan üretim modeli, ekonomik rantlar, tüketimi körükleyen yönetim anlayışı) sonuçlar hakkında konuşulduğunda çözüm önerilerinin yetersiz kaldığı dile getirildi. Ege Bölgesi ve bölgenin merkezi olan İzmir kentinin su, toprak, hava kirliliği, yeraltı sularının yok olması gibi çok büyük çevresel-ekolojik sorunlarla boğuştuğu ifade edildi. Sağlıklı bir çevrede yaşayabilmek için kentsel planlanma ve yönetim süreçlerinin tüm aşamalarında çevre boyutunun değerlendirilmesi ve doğru yönetilmesi gerekliliği vurgulandı.

Ege Bölgesi'ndeki Çevreci Sivil Toplumun Sorunları

Toplantı esnasında Ege Bölgesi'ndeki çevreci sivil toplumun birçok sorunu detaylandırıldı ve tartışıldı. Dile getirilen bu sorunlarından bazıları şöyleydi:

- Çevreci STK'ların mekan sıkıntısı; birçok çevre gönüllüsünün mücadeleyi evden yürütmek zorunda olması
 - Giderek bireycileşen toplumda insanları bir araya getirip örgütlemenin zorlukları
 - Bir araya gelen çevreci grupların kısa sürede dağılması; insanları kalıcı olarak organize edip örgütlemenin zorlukları
 - Çevreci STK'larda tam zamanlı çalışan eksikliği ve yokluğu
 - Maddi zorluklar, bağışların azlığı
 - AB ve diğer uluslararası kuruluşlardan proje alamama
 - AB ve diğer uluslararası kuruluşların proje finansmanı yoluyla çevre mücadelesini apolitikleştirilmesi
 - Çevre mücadelesini itibarsızlaştırma çabaları
 - Gençlerin çevre mücadelesine ilgisizliği/ ilgisinin sadece sosyal medya ile sınırlı kalması
 - Çevre konusunda çalışmak isteyen gençlerin «çevre» ile ilgili iş bulamaması/ «çevre» ile ilgili düşünen, planlayan ve yaratan işlerin azlığı/oluşturulmaması.
 - Hukuku mücadelenin çok masraflı olması (örneğin bilirkişi raporu almak)
 - Çevre mücadelesini verenler ve çevresel tahribata sebep olanlar (şirket, devlet gibi) arasındaki güç dengesizliği
 - Çevre hakkında toplumun bilinçsizliği ve ilgisizliği
 - Bölgedeki çevreci gruplar arasında ülkemizdeki demokrasi ve kardeşlik kültürünün zayıflığı sebebiyle yeteri kadar birlik ve beraberlik olmaması, birlikte yapılan çalışmaların azlığı
 - Medyanın taraflılığı. Medyada yeterli miktarda görünürlüğe sahip olamamak
 - Çeşitli siyasi ve toplumsal baskılar
-

Özet

Birbirini tamamlayan ve zenginleştiren konuşmalar, tartışmalar ve oturumlar çerçevesinde çevreyi ve doğal yaşamı süregelen talandan korumak, bu talana karşı çevre mücadelesini güçlendirmek ve bu mücadeleyi veren örgütleri desteklemek adına aşağıdaki ortak tespitler ve önerilerde bulunuldu:

- ▶ Ege Bölgesi'ndeki çevreci STK temsilcileri tarafından daha fazla ortak çalışma yapmanın ve bir iletişim ağı oluşturmanın gerekliliği; bir uzman havuzu ve bilgi portalının bu ağa eklenmesi.
- ▶ Kaynak paylaşımı, birbirinden öğrenme, ortak dil inşa etme ve ortak hedefler koyma açısından çevreci sivil toplumun hem yerelde, hem ulusal çapta işbirliklerinin arttırılması.
- ▶ Yerel-yatay ağlar kurarken toplumun ortak varlığını odağa alan müşterekleri inşa etmenin gerekliliği.
- ▶ Yerel-küresel eksende hareket etme kabiliyetlerinin geliştirilmesi; buradaki önemli keşiflerin farkına varmak, küresel 'yerel' örneklerden öğrenmek.
- ▶ Çevre mücadelesinin 'yaşam alanını koruma' evrensel retoriğiyle bütünleşmesi, çevre mücadelesi verenlerin 'yaşam savunucusu' rollerinin vurgulanması.
- ▶ Çevre sorunlarına yol açan ve bunu görmezden gelen öznelerin her fırsatta daha görünür kılınması, mücadelenin bu özneler ile somutlaştırılması.
- ▶ Sadece sayı olarak değil, sorumluluk alma, harekete geçme, mücadele isteği ve heyecan olarak da çevre gönüllüğünün geliştirilmesinin yeni yollar aranması; böylece çevre mücadelesinde devamlılığının sağlanması.
- ▶ Verilen mücadelelerin, alınan sonuçların arşivlenmesi, değerlendirmelerinin yapılması ve bunlardan yola çıkarak yeni eylem planları geliştirilmesi.
- ▶ Çevre örgütlerini hukuki açıdan destekleyici ve hukuki mücadele maliyetlerini (dava açma, dava süreci takip etme, bilirkişi çağırma vb.) hafifletici çözümlerin geliştirilmesi.
- ▶ Halkın, özellikle kırsal kesimde yaşayan ve ekonomik kaynakları gittikçe kısıtlanan grupların ayakta kalmasına yönelik (örneğin, kooperatifler) çalışmaların yoğunlaşması.
- ▶ Çevreci STK'ların mekan sıkıntısının çözülmesi; kendilerine ortak mekan sağlanması için belediyelerle görüşülmesi.

Katılımcılar ve İletişim Adresleri

<i>Listemiz toplam 60 kişi ve kurumu içermektedir, potansiyel eksiklerimiz için şimdiden özür diliyoruz.</i>			
Özge Can	Ozge.can@yasar.edu.tr	Zuhal Çelimli	Rukiye Kaya
Defne Gönenç	Defne.gonenc@yasar.edu.tr	Ecem Onukar	Elif Akın
Büşra Sarıkaya	busrasarikaya35@gmail.com	Evren Akaltun	Gizem Çapacı
İrem Ak	iremmak8@gmail.com	Nurten Gökçeoğlu	Zafer Yılmaz
Zeynep Kadirbeyoğlu	kadirbeyoglu@gmail.com	Selin Soydam	Şamil Tuncay Beştoy
Hayriye Özen	hayriye.ozen@izmirekonomi.edu.tr	Cihan Durak	Çarık Derneği
Çağrı Eryılmaz	cagri.eryilmaz@bakircay.edu.tr	Merve Yavaş	Funda Öz Akçura
Hande Pakar	hpakar@gmail.com	Bülent Özgen	Büşra Bozkurt
Elif Canaslan	didymaelif@gmail.com	Merih Akın Yücel	Elif Karşoğlu
Emre İşeri	Emre.iseri@yasar.edu.tr	Gülen Desteli	Melis Karakuzulu
ÇEKUD	bilgi@cekud.org.tr	Şerif Onur Bahçeçik	
Mete Gönenç	gonencmete@yahoo.com	Sarp Hizer	
Merih Akin Yucel	merihyucel@yahoo.com	Kıymet Yıldız	
Fatma Vogel Klausmezer	Fatma.vogel@gmail.com	Anıl Aytutan	
Kevser Çimenli	Kevser.cimenli@yasar.edu.tr	Melis Karakuzulu	
Helil Kınay	helil.kinay@cmo.org.tr	İpek Peker	
Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi	cmoizmir@cmo.org.tr	Gürhan Savgi	
Gülden Karabudak	karabudakg@gmail.com	Emine Nur Yıldırım	
Türkiye Çevre Ağı	turkiyecevreagi@gmail.com	Ahmet Ulaş Kuru	
İda Dayanışma Derneği	idadayanisma@gmail.com	Pembe Albayrak Emil,	
Kazım Erol	karia.lagina.k@hotmail.com	Derin Hizer	
Arif Ali Cangı	arifcangi@gmail.com	Ümran Erdoğan	
Özcan Gökoğlu	ozcangokoglu@gmail.com	Pınar Bilir	
EKODOSD	info@ekodosd.org	Yalçın Sardağı	
Erkin Çalışkan	erkincaliskan94@gmail.com	Simge Doğaner	